УДК 657.22

Крупка Я. Д.,
д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ ТЕПЕРІШНІХ ВИКЛИКІВ

Початок XXI століття супроводжується суттєвими змінами у суспільному розвитку, економічному житті як на загальносвітовому рівні, так й в Україні. Світова економіка вступила у фазу постіндустріального розвитку, коли одним з основних продуктів виробництва стає інформація, яка набула ознак товару та є предметом купівлі-продажу. Зараз набагато ширшої інформації вимагає суспільство про стратегічні напрями розвитку підприємництва, соціальні та екологічні наслідки господарської діяльності суб'єктів. Ці та інші чинники спричиняють значні парадигмальні зміни у веденні бухгалтерського обліку, формуванні та поданні звітної інформації різним користувачам.

Про парадигмальний розвиток бухгалтерської науки мова ведеться давно. Нова парадигма, як певний напрям, стиль, традиція, концептуальна ідея, в результаті якої зазнають революційних змін основи будь-якої науки у певному науковому співтоваристві та періоді часу, розвивається під впливом суспільно-економічних змін, що відбуваються у світовому розвитку, технічному та технологічному супроводі наукових інновацій.

В Україні парадигмальну теорію розвитку бухгалтерського обліку найбільш ґрунтовно досліджувала Н. М. Малюга. Вона виокремила та описала шість найважливіших парадигм у розвитку обліку в різні періоди людської цивілізації, а саме просту натуральну, камеральну, просту монетарну, подвійну статичну, подвійну динамічну та подвійну інформаційно-динамічну бухгалтерії [1, с.330-340]. Проф. Легенчук С. Ф. розвинув подібне вчення, визначивши основні критеріальні ознаки облікових парадигм, головну увагу зосередивши на методологічних та організаційних основах кожного періоду розвитку обліку. За

цими підходами він розрізняє парадигми за ступенем охоплення нових об'єктів і важливих інновацій у кожному періоді: бухгалтерського та управлінського обліку, гармонізації та наукових досліджень, організації освіти і ризиків у бухгалтерському обліку [2, с.148].

Корягін М. В. та Куцик П. О. також зосереджують увагу на часових характеристиках у розвитку парадигми бухгалтерської звітності, пов'язуючи минуле, теперішнє і майбутнє, також акцентуючи увагу на складі користувачів, предметі звітності та формах подачі у ній інформації. Автори дають порівняльну характеристику індустріальній та останній, тобто інформаційній парадигмі обліку, зосередивши увагу на змінах оціночного базису, функцій звітності, розширенню змістового наповнення показників звітності та ін. [3, с.55-62].

Назарова І. Я. доводить, що новітня парадигма в основному пов'язана з технічними факторами ведення облікової роботи: діджиталізацією та автоматизацією, широким запровадженням електронних комп'ютерно-комунікаційних методів обробки, передачі і зберігання інформації [4, с.104-118].

Аналізуючи останні події у світовому та національному економічному розвитку, слід виділити ряд інших чинників, що суттєвим чином впливають на облікові процеси, характер ведення обліку, способи передачі і зберігання обліково-звітної інформації, що можна розцінювати як зміну облікової парадигми.

Найперше зазначимо, що теперішню облікову парадигму слід вважати постіндустріальною або ж інформаційною, за якої інформація стає товаром, що виробляється за запитами широкого кола споживачів, включаючи суспільство загалом. Новими об'єктами обліку стали нематеріальні активи у формі інтелектуального, людського, організаційного капіталу, а також, як зазначалося раніше, інформаційні ресурси.

Суттєві зміни відбуваються й серед використовуваних способів, елементів методу бухгалтерського обліку. Зокрема, поряд з традиційним використанням документування фактів господарської діяльності активно застосовується бездокументна форма реєстрації операцій з допомогою технічних засобів

зчитування та фіксації інформації. Набуває поширення проведення перманентної інвентаризації з використанням засобів глобального позиціонування. Групування та узагальнення інформації на рахунках бухгалтерського обліку проводиться у файловому чи цифровому форматі. Баланс та інші форми звітності формуються в автоматичному режимі з поєднанням у ній як фінансових, так й нефінансових показників. Поширюється новий її напрям розкриття інформації через інтегровану звітність.

Немало змін відбувається в організаційно-технічному забезпеченні обліку. Слід відзначити варіативність у застосуванні методів оцінювання активів і зобов'язань, інших сферах при прийнятті облікової політики підприємства. Набули поширення, особливо через коронавірусну пандемію, дистанційні методи ведення облікової роботи, віддалене формування та передача інформації. Зараз з допомогою засобів комп'ютерної та організаційної техніки, відповідного програмного забезпеченні та інтернет-технологій є можливість зберігання обліково-звітних даних на віддалених сервісах, у хмарному середовищі, інших форматах цифрового простору.

В Україні великим викликом щодо впливу на організацію обліку є розпочата російським агресором війна, що потребує проведення інвентаризації майна, уведення в систему обліку одержаної волонтерської та міжнародної допомоги на відновлення виробничих та інфраструктурних об'єктів та інше.

Література

1. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.
2. Легенчук С. Ф. Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 336 с.
3. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. К.: Інтерсервіс, 2016. 276 с.
4. Назарова І. Я. Облікова парадигма в умовах застосування електронних інформаційних технологій. *Вісник економіки.* 2023. Вип. 2. С. 103-118.